



13. શરૂઆત કરીએ



હર્ષ બ્રહ્મભટ્ટ

જન્મ : 31-7-1954

કવિ હર્ષ વાડીલાલ બ્રહ્મભટ્ટ મહેસાણાના વતની છે. તેઓ ગુજરાતી સાહિત્યના આધુનિક કવિ અને ગઝલકાર છે. ઉર્દૂ ભાષામાં પણ સર્જન કરે છે. ઉર્દૂ ગઝલક્ષેત્રે નોંધપાત્ર પ્રદાન માટે વર્ષ 2010 માટેનો ગુજરાત ઉર્દૂ સાહિત્ય અકાદમીનો ગૌરવ પુરસ્કાર એમને એનાયત થયો છે.

‘મૌનની મહેફિલ’ કાવ્યસંગ્રહ માટે ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના ‘દિલીપ મહેતા’ પારિતોષિક, ‘જીવવાનો રિયાઝ’ શ્રેષ્ઠ ગઝલસંગ્રહ માટે ગઝલસભા, વડોદરાનું પારિતોષિક તેમજ ગુજરાતી ગઝલમાં વિશિષ્ટ પ્રદાન માટે આઈ.એન.ટી., મુંબઈ દ્વારા ‘શયદા’ એવોર્ડથી સન્માનિત થયા છે. તેમણે સંપાદન ક્ષેત્રે પણ યશસ્વી પ્રદાન કરેલ છે.

પ્રસ્તુત ગઝલ કવિના ગઝલસંગ્રહ ‘જીવવાનો રિયાઝ’માંથી લેવામાં આવી છે, જેમાં દુઃખોથી હારવાને બદલે દુઃખનો સામનો કરવાની વાત કરી છે. બહારની સુંદરતાની સાથે આંતરિક સૌંદર્ય પણ ખીલવવું એટલું જ જરૂરી છે. આપણે જે મળ્યું છે, તેને અનુકૂળ થઈ ઘર, નગર અને જગતને મહેકતું કરવાનું છે તેમજ આવતી કાલને ઉજ્જવળ બનાવવાની શરૂઆત કરવાનું કવિ કહે છે.



આવનારી સૌ ખુશીની વાત કરીએ,
એક નવી શરૂઆતની શરૂઆત કરીએ.

હર વખત શું માત થઈ જાવું દુઃખોથી ?
ચાલ આ વખતે દુઃખોને માત કરીએ.

બહારથી દેખાય જેવી સ્વચ્છ-સુંદર,
દોસ્ત, અંદરથીય એવી જાત કરીએ.

હોઈએ ત્યાં મહેકતું કરીએ બધુંયે,
ઘર, નગર, આખું જગત રળિયાત કરીએ.

જે મળ્યું એને કરી સૌથી સવાયું,
આવનારી કાલને સોગાત કરીએ.

● શબ્દસમજૂતી

વખત કાળ, સમય

રળિયાત સુંદર

જાત પંડ, પોતે

સોગાત નજરાણાની ચીજ

● રૂઢિપ્રયોગ

માત કરવું હરાવવું

● ભાષાસજ્જતા

ગઝલ વાસ્તવમાં તો એક ફારસી કાવ્યપ્રકાર છે. એનો અર્થ ‘પ્રિયતમા સાથેની ગુફ્તેગૂ’ એવો થાય છે. ‘ગઝલ’ અરબી - ઉર્દૂ જેમ આપણી માતૃભાષા ગુજરાતીમાં પણ લખાય છે. ગઝલમાં બે પંક્તિઓનો એક શેર બને છે. એવા કેટલાક શેર મળીને આખી કૃતિ રચાય છે. સાથે-સાથે ગઝલનો દરેક શેર એક સ્વતંત્ર કાવ્યપંક્તિ છે. ગઝલની વિશેષતા એના રદીફ અને કાફિયા છે. રદીફ અને કાફિયા યાને અનુપ્રાસ. ગઝલ માત્રામેળ છંદમાં લખાય છે.

● અભ્યાસ

1. નીચેના દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી આપેલા ☐ માં દર્શાવો :

(1) ‘શરૂઆત કરીએ’ કાવ્યનું સ્વરૂપ કયું છે ?

(ક) ગીત (ખ) ગઝલ (ગ) ભજન (ઘ) મુક્તક

☐

(2) ‘શરૂઆત કરીએ’ કાવ્યમાં કવિ કહે છે કે...

(ક) ભૂતકાળને ભૂલી જવાની શરૂઆત કરીએ.
(ખ) આવતી કાલને ઉજ્જવળ બનાવવાની શરૂઆત કરીએ.
(ગ) આજને સુધારવાની શરૂઆત કરીએ.
(ઘ) દુઃખોથી નહિ ડરવાની શરૂઆત કરીએ.

☐

(3) પોતાની જાતને કેવી કરવાનું કવિ કહે છે ?

(ક) બહારથી દેખાય જેવી સ્વચ્છ સુંદર.
(ખ) દુઃખોથી ડરી ન જાય તેવી.
(ગ) બહારથી જેવી સ્વચ્છ સુંદર તેવી અંદરથી પણ સ્વચ્છ સુંદર.
(ઘ) હોઈએ ત્યાં મ્હેકતું કરીએ એવી.

☐

2. નીચેના દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં આપો :

- (1) કવિ શું મહેકતું કરવાનું કહે છે ?
- (2) કવિ પોતાની જાતને કેવી કરવાનું કહે છે ?
- (3) કવિ શેને-શેને રણિયાત કરવાનું કહે છે ?



● સ્વાધ્યાય

1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (1) કવિ આ કાવ્યમાં શું-શું કરવાનું કહે છે ?
- (2) કવિ કઈ-કઈ વાતની શરૂઆત કરવાનું કહે છે ?
- (3) દુઃખો વિશે કવિ શું કહે છે ?
- (4) કવિ આવનારી કાલને શું આપવા માગે છે ?

2. નીચેની પંક્તિઓ સમજાવો :

- (1) હર વખત શું દુઃખોને માત કરીએ.
- (2) બહારથી દેખાય એવી જાત કરીએ.

3. નીચેના શબ્દોના અર્થ આપી તેનો વાક્યમાં પ્રયોગ કરો :

- (1) રણિયાત (2) સોગાત (3) માત

4. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમ મુજબ ગોઠવો :

સુંદર, સૌથી, સવાયું, સોગાત, શરૂઆત, સ્વચ્છ

5. કાવ્યમાં આવતા વાત-શરૂઆત જેવા પ્રાસવાળા શબ્દોની યાદી બનાવો.

6. નીચે એક પંક્તિ આપી છે. તેને આધારે બીજી નવી પંક્તિની રચના કરો :

- રોજ સવારે ફરવા જઈએ,
.....,
.....,
..... .

● પ્રવૃત્તિ

- (1) ગુજરાતી ગઝલકારોનાં નામની યાદી બનાવો.
- (2) આ ગઝલનો મુખપાઠ કરો.